

PARS VI.
RITUALE ROMANUM.

—
De iis quæ in administratione Sacramentorum generaliter
servanda sunt.

—
DE OBLIGATIONE ET AUCTORITATE RITUALIS ROMANI.

141. 1. Rituale Romanum est in usum totius Ecclesiæ
catholicæ, ut liquet ex litteris Apostolicis Pauli V Rituali
præpositis.

2. Non est tamen per se de præcepto, quia Paulus V tan-
tum hortatur, ut omnes rituali utantur, et nullum generale
præceptum assignatur, quod universalem illius usum præ-
scribit (1) : ita ut tempore quo prodiit rituale Romanum,
Ordinariis locorum liberum fuerit, proprium rituale, si quod
legitimum haberent, retinere, et hoc adhuc tempore retinere,
modo, ut supponitur, et ut mox dicetur, proprium suum
rituale hucusque incorruptum servaverint.

3. Ubi autem rituale Romanum est receptum, ibi etiam
est de præcepto, et in aliud a nemine, neque ab ullo Episcopo
permutari potest : nam Sacrosancta Tridentina Synodus
sess. 7, can. 13, decrevit : *Si quis dixerit, receptos et
approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnî sacra-*

(1) Fornici, p. 3, c. 3.

mentorū administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.

4. Ubi nullum hucusque rituale in usu fuit, v. g. in locis infidelium, qui ad fidem convertuntur, ibi rituale Romanum etiam est adhibendum.

5. Ubi particulare rituale, pastorale vel manuale adhibetur, cujus ritus in sacramentorum administratione post Concilium Tridentinum mutati sunt; hæc mutatio fuit illegitima, etiamsi Ordinarii auctoritate facta fuerit, utpote contra definitionem Concilii Trid. supra allatam : nam : 1° notum est in illa definitione per *ecclesiarum pastorem* intelligi Episcopum; ita ut nec soli parochi aliive sacerdotes, sed nec ipsi Episcopi, loci ordinarii, sacramentorum ritus mutare valeant; 2° Rituale Romanum editum est anno 1614; Concilium igitur Tridentinum non loquitur de ritibus ritualis Romani, quod nondum editum nec compositum erat, sed loquitur generaliter de receptis et approbatis Ecclesiæ catholicæ ritibus, qui tunc temporis in usu erant, et in singulis ecclesiis cum approbatione vel saltem consensu Ecclesiæ recipiebantur. Illi ergo ritus post Concilium Tridentinum amplius mutari non poterant; et si tunc temporis mutari non potuerint, nec postea, nec nunc mutari possunt.

Si illa mutatio fuerit illegitima, sequitur illegitimum esse usum particularis illius ritualis, in quo talis facta est mutatio. Si usus ejus illegitimus, legitimum quod restat remedium est, rituale Romanum admittere, illudque unice adhibere.

6. Etiamsi particulare rituale, hucusque incorruptum servatum, sit legitimum, optandum equidem est, ut rituale Romanum ubique admittatur : 1° quia Paulus V, etsi non mandet, saltem tamen hortatur, ut omnes eo utantur. 2° Quia summo studio est elaboratum, a Pontifice approbatum, tradit doctrinam Ecclesiæ catholicæ, continet receptos et approbatos Ecclesiæ ritus, et proinde principem habet locum super omnia aliarum ecclesiarum ritualia, quemadmodum Romana Ecclesia cæteras omnes ordine, nobilitate, dignitate et pleni-

tudine potestatis antecellit. 3° Quia sicut una est fides unaque Ecclesia, sic etiam rituum optanda est uniformitas in iisdem administrandis sacramentis. Unitas fidei et Ecclesiæ cum variis quidem ritibus servari potest et etiam servatur; quo major tamen in his etiam est unitas, eo arctius ipsa fidei unitas constringitur, et difficilius rumpitur; et contra quo major in ritibus est difformitas, eo difficilius fidei quoque unitas servatur, prout Græcorum et quarumdam aliarum Europæ nationum historia probare potest.

142. Maxima ritualis Romani est auctoritas, tam quoad ritus et cæremonias quas præscribit, quam quoad doctrinam quam tradit : proponit enim, ut Paulus V in litteris Apostolicis 17 Junii 1614 testatur, *receptos et approbatos catholicæ Ecclesiæ ritus*, editum est pro *publico Ecclesiæ Dei bono*, et continet ea, *quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis statuit.*

Quoad ritus et cæremonias ejusdem est auctoritatis, ac missale et breviarium, quatenus ab eadem auctoritate Apostolica est editum et approbatum, cum hac tamen differentia, quod S. Pius V in litteris Apostolicis de missali et breviario stricte præcipiat, et Paulus V in litteris de rituali tantum hortetur, sicut quilibet superior eadem auctoritate aliquando mandare, et aliquando tantum hortari potest, prout opportunum ei visum fuerit.

Rituale autem non tantum præscribit ritus et cæremonias in sacramentis et sacramentalibus servandas, sed tradit etiam ac docet, quæ sit materia sacramentorum, quæ forma, quis minister, etc. Hinc rituale differt a missali et breviario quæ communiter non continent nisi leges liturgicas et disciplinares. Quoad hanc doctrinam maxima etiam ritualis Romani est auctoritas; est enim a Summo Pontifice Paulo V approbatum, ejusque auctoritate pro publico Ecclesiæ Dei bono editum; hortatur præterea idem Pontifex *Patriarchas Archiepiscopos, Episcopos et parochos universos, ubique locorum existentes, ut in posterum tamquam Ecclesiæ Romanæ filii, ejusdem Ecclesiæ omnium matris et magistræ auctoritate constituto rituali in sacris functioni-*

bus utantur, et in re tanti momenti, quæ catholica Ecclesia, et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolate observent. Itaque Paulus V Rituale non tantum approbat, sed illud ad universalem dirigit Ecclesiam, et ubique observandum proponit. Doctrina autem, quæ ita observanda proponitur, summæ certo est auctoritatis (1).

143. Certa est rubricarum ritualis Romani obligatio in sacramentorum administratione. De his decrevit Concilium Tridentinum : *Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnibus sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse; anathema sit.* In solemnibus igitur seu publicis (2) sacramentorum administratione ritus in rituali Romano præscripti sine peccato omitti nequeunt. Hæc obligatio, cum sit in re gravi, est gravis in gravi materia, et levis in levi materia; sicut autem in missa et officio, sic etiam hic plures leves defectus coalescere, et materiam gravem efficere possunt. In privata autem administratione particulares aliquæ cæremoniæ omitti possunt sine peccato, et de facto omittuntur in casu necessitatis (3).

Quid autem dicendum de aliis rubricis in rituali Romano præscriptis extra sacramentorum administrationem? Canon Concilii Tridentini de his non loquitur; Paulus V in litteris Apostolicis rituali præpositis, tantum hortatur; et si detur obligatio, aliqua lex seu præceptum existere debet. Juxta Clericatum (4) certum est apud canonistas et doctores, quod rituale Romanum sit liber habens vim legis, et quod ejus rubricæ obligent sub præcepto. At tamen si de rubricis extra sacramentorum administrationem lex non detur, hæc tantum directivæ dicendæ sunt, quæ per se non obligant aub pec-

(1) Vide Conferentias eccl. dioc. Mechl. 1875 ex theol. dogm. III.

(2) Baruffaldus tit. 2, n. 12; Catalanus in rit. Rom. tit. I, § 2, n. 11.

(3) Baruffaldus loco cit.

(4) De Sacrificio m. decis. 50, n. 47; Baruffaldus, tit. 10, n. 50.

cato : circa quas tamen notat Gardellinus (1), quod nollet audire a sanctuarii ministris, quasi pro libito liceat a sanctissimis illis regulis declinare, quæ licet positivum præceptum non importent, sapienti tamen consilio datæ sunt. Etiam si autem hæc rubricæ non obligare dicantur per se sive quatenus a rituali Romano præscribuntur, aliunde tamen obligare possunt, scilicet : 1° quia plura continent, quæ a jure communi præcipiuntur, vel ex consuetudine ut obligatoria observantur; 2° quia earum omissio ratione contemptus et scandali potest transire in peccatum etiam mortale; et 3° quia communiter non deest culpa venialis ratione pravi finis vel motivi inducentis ad earundem transgressionem, prout plurimum esse solet torpor animi, negligentia, vel nimia ad alias occupationes, præcipue vanas et sæculares, propensio (2).

DE MINISTRO SACRAMENTORUM EJUSQUE OBLIGATIONE.

Notandum : 1° hic tantum agi de quinque sacramentis, scilicet baptismi, pœnitentiæ, Eucharistiæ, extremæ unctionis et matrimonii, et 2° non agi de valida, sed de licita tantum administratione.

144. Cui sacramenta administrare licet?

R. Sacerdos juxta rituale hoc loco « fidelibus alienæ parochiæ sacramenta non ministrabit, nisi necessitatis causa, vel de licentia parochi seu Ordinarii. » In casu necessitatis licet cuicumque sacerdoti, quinimo charitas ad hoc sub gravi obligat; sed extra casum necessitatis tantum licet parochi et delegatis a parochi vel Ordinario, quia administratio horum sacramentorum proprie ad parochos pertinet (3). Hæc

(1) In dec. S. R. C. n. 4453-4603, 1.

(2) Quarti quæst. præm. sect. 6, p. 1; Cavalieri tom. 5, c. 2, n. 2.

(3) Rituale hoc loco n. 14; Baruffaldus tit. 2, n. 18 et seq. item 77 et 78.

servantur quoad communionem infirmorum, baptismum, extremam unctionem et matrimonium. Sed quoad pœnitentiam et Eucharistiam consuetudo multum derogavit; sic regulares ex privilegio in suis ecclesiis, excepto die paschatis, ss. Eucharistiam ministrare possunt (1); sacerdotes ex consuetudine vel communi consensu in propria ecclesia confessiones aliorum parochianorum excipiunt, eisque s. Eucharistiam ministrant; confessarii confessiones infirmorum in domibus alterius parochiæ excipiunt, ea tamen lege ut parochus de eo certior reddatur, saltem per scripturam apud infirmum relinquendam. Nulli tamen licet in aliena ecclesia confessiones excipere, nec s. Eucharistiam etiam in missa ministrare sine aliquo consensu, aut præsumpta et fundata voluntate illius cujus interest (2).

145. Quanta obligatione et diligentia inde resultante parochus sacramenta ministrare tenetur?

R. Tenetur per se sub gravi, ex jure naturali, divino et ecclesiastico, "atque omni temporis momento illum paratum esse oportet... Quacumque diei ac noctis hora ad sacramenta ministranda vocabitur, nullam officio suo præstando, præsertim si necessitas urgeat, moram interponat, " sive ob viarum asperitatem sive ob aëris intemperiem. " Ac propterea populum sæpe, prout sese offert occasio, præmonebit, ut cum sacro ministerio opus fuerit, se quam primum advocet, nulla temporis aut cujuscumque incommodi habita ratione " (3). Caveat parochus, ne sic vocantem durioribus verbis aut signis excipiat, vel a suis excipi patiatur.

Unde : 1° si sacerdos in necessitate vocetur, quidquid agit, relinquere debet (quid infra missam, vide tom. II, n. 177), omni possibili modo festinare, et etiam currere, si necessitas

(1) Quarti p. 2, tit. 10, s. 3, dub. 1, diff. 2.

(2) Quarti loco cit. diff. 1.

(3) Rituale Rom. Notandum est, citationem Ritualis Rom. communiter omitti; hæc autem signa " " sine alia citatione indicare, ea desumpta esse ex Rituali in eo loco, de quo agitur.

urgeat, et possit sine indecentia, quam tamen necessitas ordinarie tollit, modo ss. Sacramentum non deferat (1).

2° Parochus vel delegatus a loco habitationis se nunquam absentare potest, nisi suis manifestet, ubi quocumque occurrente casu advocari possit; et extra parochiam ad notabilem distantiam nunquam discedere potest, nisi alium idoneum sacerdotem substituatur. Hæc distantia determinari nequit, sed variæ considerandæ sunt circumstantiæ, quæ quandoque, si parochia sit extensa, plures sint ægroti, tempus nocturnum, etc., exigunt ut parochus se non absentet, nisi alius adsit, vel saltem sit in loco maxime vicino; et contra quandoque in parochia non numerosa, ubi non dantur ægroti, saltem tempore diurno permittunt, ut parochus se absentet per semileucam, aut ad summum per leucam, nisi speciales circumstantiæ aliud exigant.

3° Parochus debet : 1° petentibus sacramenta ministrare, et 2° se etiam præsentare ad ea ministranda, uti se sistere in confessionali, quodcumque sive consuetudo sive statuta synodalia seu diœcesana præscribunt. Extra hos autem casus vocandus est, et non tenetur nisi vocatus, uti deducitur ex verbo *vocabitur*, quod ponitur in rituali Romano, nisi adsit necessitas vel præceptum puta paschale; in quibus casibus debet negligentes monere, et si de infirmis agatur, eos visitare et adhortari ad sacramenta suscipienda, quia necessitatis notitia habetur pro vocatione (2).

SERVANDA ANTE SACRAMENTORUM ADMINISTRATIONEM,
IN IPSA ADMINISTRATIONE, ET POST EAM.

146. Ante administrationem sacerdoti servanda sunt : 1° ut sit in statu gratiæ. " Quamobrem illud perpetuo curabit,

(1) Baruffaldus tit. 26, n. 67, et seq.; Catalanus tit. 1, § 5; Cavalieri tom. 4, dec. 74, n. 5; Bisgus E, n. 180, § 5.

(2) Baruffaldus tit. 2, n. 40 et 41.

ut integre, caste, pieque vitam agat : nam, etsi sacramenta ab impuris coinquinari non possint, neque a pravis ministris eorum effectus impediri; impure tamen et indigne ea ministrantes, in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo, si fuerit peccati mortalis sibi conscius, quod absit, ad sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat; sed si habeat copiam confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confiteri. »

2° « Ut sacra suppellex, vestes, ornamenta, linteamina et vasa ministerii integra, nitidaque sint et munda » ac omnia parata.

3° Ut si opportunitas detur, paululum orationi et rei sacræ peragendæ meditationi vacet, atque ejus cæremonias prævideat.

4° Ut habitu requisito induatur. Habitus duplex est, vulgaris et sacer : ad vulgarem requiritur, ut sit ecclesiasticus, decens et mundus; item ut induatur veste talari, saltem si id incommoda viarum patiantur. Si autem in necessitate de nocte vocetur, sufficit se vestibus necessariis induere, et relinquere omnia quæ non requiruntur ad necessarium vestitum, ut se lavare, pectere, etc. non tamen semivestitus ac sordidis manibus accedere debet; hoc enim decori ministri et ministerii repugnat. Si ss. Sacramentum deferendum sit, decentius se induere oportet (1).

Quoad habitum sacrum, rituale Romanum præscribit, ut sacerdos « in omni sacramentorum administratione superpelliceo sit indutus, et desuper stola ejus coloris, quem sacramenti ritus exposcit » ad excitandum in suscipientibus majorem devotionem et in adstantibus venerationem (2). Loco superpellicei rochetum adhiberi nequit, neque ab iis, qui alias usum rochetti habent (3). De sacramento penitentiae dicitur loco proprio. Sacerdos induendo sacras vestes convenienter recitat, ad superpelliceum *Dealba me Domine*, uti

(1) Baruffaldus loco cit. n. 35 et 36.

(2) Vid. tom. 1, n. 166 et Prax. Pontif. tom. 1, n. 30.

(3) Vid. loco cit.

dum albam ante missam induit, vel *Indue me Domine novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis*; et ad stolam *Redde mihi Domine stolam immortalitatis, quam etc.*

5° Ut lavet manus, dum ss. Sacramentum est ministrandum vel sacrum oleum adhibendum.

6° Ut « omnes, qui sacramenta suscipiunt, loco et tempore opportuno moneat, ut remoto inani colloquio et habitu actuque indecenti, pie ac devote sacramentis intersint, et ea, qua par est, reverentia suscipiant. » Publicæ autem admonitiones semper in genere, et nunquam in specie tali vel tali personæ faciendæ sunt, ne plus obsint quam prosint.

147. In ipsa sacramentorum administratione sacerdoti servanda sunt : 1° adhibere debet « unum saltem, si habeat, vel plures clericos, prout loci et sacramenti ratio postulat, decenti habitu et superpelliceo pariter indutos » qui sacerdoti ministrare, ipsique nomine totius Ecclesiæ respondere valeant. Si clericus desit, adhiberi potest laicus idoneus seu custos ecclesiæ, superpelliceo indutus (1), nunquam tamen femina, quæ si in necessitate adhibeatur, ut apud moniales sub claustro viventes, tanquam socia comitari ac etiam respondere, non autem ministrare potest (2).

2° « In sacramentorum administratione eorum virtutem, usum ac utilitatem, et cæremoniarum significationes, ubi commode fieri potest, diligenter explicabit » uti Concilium Trid. faciendum præcipit pro suscipientium captu, et etiam lingua vernacula, si opus sit (3). Ad hoc non sufficit, ut id fiat in catechismo et instructionibus, sed mens Concilii Trid. aliorumque conciliorum et omnium ritualium est, ut id fiat ante, infra vel post administrationem juxta temporis et loci circumstantiam. In pluribus ritualibus tales instructiones inseruntur; non est tamen necesse, ut singulis vicibus omnia

(1) Vid. tom. I, n. 162.

(2) Baruffaldus tit. 2, n. 57 et seq. Catalanus in Rit., tit. 1, § 8. Vid. tom. I, n. 298.

(3) Sess. 24 de reform., c. 7; III conc. prov. Mechl., tit. 2, c. 3.

dicantur, sed ex iis desumi possunt, vel alia dici, quæ loco, tempori et personis convenire judicantur.

3° « Ad ministrandum procedens, rei quam tractaturus est, intentus sit, nec de iis, quæ ad ipsam non pertinent, quidquam cum alio colloquatur; in ipsaque administratione actualem attentionem habere studeat, vel saltem virtualem, cum intentione faciendi, quod in eo facit Ecclesia. »

4° « Dum sacramentum aliquod ministrat, singula verba, quæ ad illius formam et ministerium pertinent, attente, distincte, et pie, atque clara voce pronuntiabit. Similiter et alias orationes et preces devote ac religiose dicet; nec memoriarum, quæ plerumque labitur, facile confidet, sed omnia recitabit ex libro. Reliquas præterea cæremonias ac ritus, ita decenter, gravique actione peraget, ut adstantes ad cœlestium rerum cogitationem erigat, et attentos reddat. »

5° « Illud diligenter caveat, ne in sacramentorum administratione aliquid quavis de causa vel occasione, directe vel indirecte exigat, aut petat; sed ea gratis ministret, et ab omni simoniæ atque avaritiæ suspitione, nedum crimine, longissime absit; * qualis suspicio merito intervenire censetur, si investiget, num aliquid fuerit præparatum, et maxime si is, qui aliquid offerre prætermisit, velut avarus vel inhumanus verbo aut facto arguatur. » Si quid vero nomine eleemosynæ aut devotionis studio, peracto jam sacramento, sponte a fidelibus offeratur, id licite pro consuetudine locorum accipere poterit, nisi aliter Episcopo videatur. » Quidquid autem datur, grato semper animo recipiendum est. Quod vero ad jura attinet, quæ auctoritate superiorum aut legitima consuetudine sunt statuta, hæc etiam exigi possunt; ex eorum tamen negatione ministerium spirituale negari, vel plus æquo differri nequit (1).

148. Post sacramenti administrationem sacerdoti servanda sunt: 1° Deo gratiæ sunt agendæ, eique administratio per pias preces commendanda.

(1) Synodus diœc. Mechl. 1609, tit. 2, c. 3.

2° Pro aliquibus sacramentis describenda sunt nomina, sicut in fine ritualis præscribitur. Id in his locis hodieum adhuc servandum est, quia, quamvis hi libri in foro civili non amplius valeant, equidem in foro ecclesiastico requiruntur. Notandum autem, hæc acta describenda esse in ipso registro, et abusum esse, hæc scribere in charta aliqua volante, etsi paulo post in ipsum registrum referenda.

De Sacramento baptismi rite administrando.

DE MATERIA BAPTISMI.

149. Quamvis quæcumque aqua vera et naturalis ad baptismi valorem sufficiat; ex Ecclesiæ tamen præcepto, extra necessitatem, in omni baptismo solemniter sola aqua eo anno benedicta in vigiliis paschatis et pentecostes adhibenda est (1). Si baptismus in necessitate a sacerdote conferatur, hic etiam adhibere debet aquam baptismalem solemniter benedictam, quam de sacro fonte secum deferat, vel quæri jubeat, quæ, collato baptismo, ad ecclesiam deferatur, et in sacrarium effundatur; si autem solemniter benedicta ad manum non habeatur, et necessitas afferri non permittat, aquam simplicem seu non benedictam adhibet (2). Si laicus vel clericus diacono inferior in necessitate baptizet, ei baptizare non licet in aqua baptismali, sed in aqua communi, vel benedicta pro aspersione fidelium.

Aqua in fonte mundo nitida et pura conservanda est: 1° quia reverentia sacramenti id exigit; 2° quia immunda nocere posset infantibus (3); 3° quia impura parentibus, patrinis

(1) Quarti de benedict. tit. 2, s. 7, dub. 1, n. 130. Vid. n. 54.

(2) Baruffaldus tit. 11, n. 61.

(3) Baruffaldus tit. IV, n. 16.